# Р Е Ц Е Н З И Я

на дисертация за присъждане на образователна и научна степен **доктор**,

област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология ( немски език)

тема: **Текстолингвистични особености на публицистични текстове с икономическа тематика на немски език в сравнение с български**

автор: Силвия Василева Василева

от **доц. д-р Детелина Маринова Мец**, СУ „ Св. Климент Охридски", Факултет по класически и нови филологии, катедра Германистика и скандинавистика

## 1. Данни за докторанта

Силвия Василева Василева завършва специалност „Немска филология" с образователно-квалификационна степен „магистър" – специалист по превод и преподавател по немски език и литература в Софийски университет „Св. Климент Охридски", Факултет по класически и нови филологии.

През 1996г. е придобила трети клас квалификация към ДИУУ София. От 2013г. е докторант в програма „Лингвистика и теория и практика на превода" свободна форма към департамент „Романистика и Германистика" в НБУ.

След завършване на следването си работи като преподавател по немски език в ДФСГ „Интелект", ЕЦ „Космос", „Училища за Европа", в Департамента за чуждоезиково обучение към СУ „Св. Климент Охридски" и в УНСС София. През периода 1994-2011 има шест специализации в Германия и Австрия.

От 1999г. Силвия Василева се занимава активно с преводаческа дейност – на художествена литература за издателство „Леге Артис " и е преводач от български на немски език за електронен сайт.

Силвия Василева има множество публикации – седем по темата на дисертацията, седем практически и внедрителски резработки и седем превода на художествена и документално-публицистична литература. Участвала е в две научни конференции.

## 2. Данни за дисертацията

Дисертационният труд е написан на български език в общ обем 169 страници. Представената дисертация представлява задълбочено научно изследване в областта на съпоставителната текстология, което има за цел да проучи и съпостави публицистични текстове с икономическа тематика на немски език и на български език.

Дисертационният труд е структуриран много добре, избраната структура отразява логиката на научното изследване и съдържа всички необходими елементи: увод и пет

глави, списък на таблиците, библиография и приложение с практическа част. Изследването е извършено на основата на обширен корпус от публицистични текстове с икономическа насоченост на немски и на български език.

Като много положителен аспект смятам обоснования избор на темата, както и прецизното дефиниране на целите и работната хипотеза. Изследователските методи напълно съответстват на целите, задачите и спецификата на научното изследване. В работната хипотеза са изразени предположения за приликите и разликите в изграждането на публицистични текстове с икономическа тематика на немски език и на български език.

При преработване на работата е отпаднала Глава 4 от първоначалния вариант и данните за корпуса, използван в изследването, са намерили място в увода. Това е разбира се авторово решение, което може би е подчинено на търсена последователност, която аз за съжаление не успях да доловя след прочита на цялата работа. Прави впечатление, че посочените немски източници са ежедневници, с изключение на бюлетина от германското посолство в София, а българските източници са бизнес-ежедневници и икономически блогове. Бих отбелязала, че текстовете в интернет-изданията проявяват особености, типични за хипер-текст и това неминуемо оказва влияние върху търсените прилики и разлики в двата езика, най-вече в изразяване на кохерентността. Освен ако в този случай не става дума за т.нар. E-Texte.

Последният абзац от увода считам, че е по-подходящ за заключителната глава.

Още от самото начало има разминаване на посочените в съдържанието страници и тези в самата работа, което е целесъобразно да се отстрани.

В **Глава 1** са разгледани основополагащи теории в изучаването на текста. Много прегледно и с усет за същественото в отделните теории са представени изследванията за текста в различните направления: **Структурализъм** с основни представители Харис (1952), Харвег(1968), Гюлих(1972), Рабле(1986), Хелбиг ( 1986 ) и представителите на Пражката лингвистична школа; **Семантично направление**: От представянето на текста като кохерентна последователност от изречения в структурализма в семантичното направление текстът е „йерархичен ансамбъл от значения" ( Греймас, 1966). Концепцията за изотопия е централна в развитието на текстолингвистиката. Докторантката Силвия Василева много точно е цитирала М. Димитрова (2013:47), която нарича концепцията за изотопия „опит да се премине от кохезионно към кохерентно ориентиран текстов анализ. Оценявам положително, че докторантката е отбелязала, кои от теориите намират приложение в нейната работа. **Прагматично направление**: Това направление с основни представители Хабермас (1995) и Апел (1980) обръща внимание върху уменията за създаване на говорна ситуация и нейната комуникативна функционалност. Т. нар. **комуникативно направление** в описанието на текста е революционна крачка в текстолингвистиката. Не би могло да съществува описание на текста без да бъдат включени и невербалните средства. За съжаление госпожа Василева не е отбелязала представители на това направление, а всъщност

всички нови изследвания са потвърждение именно на тази теза. Също толкова важно за съвременното развитие на текста е и **когнитивното направление**, което представя текстовете като механизми за въздействие върху процеса на езиковата комуникация. Индивидуалният ситуационен модел се свързва с познанията на отделния индивид и на тази основа се създават хипотези за глобалния смисъл на текста. Тук също липсват представители на това направление, но е отбелязано значението на това направление за предоставената работа. **Дискурсноориентираното направление** разглежда текста като необходим подстъп към анализа на дискурса, при който вниманието е съсредоточено върху взаимодействието езиков продукт- конкретен контекст на употреба. Бих предложила да се отбележат освен българските последователи на това направление (Добрева/Савова2010; Грозева 2011) така и изследователи като М. Фуко, Рут Водак и др. Съвсем правилно авторката е подчертала важността на това направление за нейната работа като аргументирано се е обосновала.

Точка 7. „ Нови тенденции в тектолингвистиката" е изработена много професионално и с дълбоки познания за развитието на текстолингвистиката. Новите технологии, глобалната среда са определящи фактори при създаването на текстове. Т. нар. мултимодална комуникация ( Мюлер/Зеер 2003) определя в голяма степен развитието на текста.

В заключение на този обстоен преглед на изследванията, посветени на текста, считам, че е необходимо авторката да прецизира концепцията си за **текст** или към кои от изброените концепции тя се присъединява.

**Глава 2** е фундаментална за цялостния облик на дисертационния труд. В точка 2.1 са изброени основните модели за типологизиране на видовете текст: езиково-системен, тематичен, ситуационен, функционален, многомерен и междукултурен модел. Дългогодишните опити на езиковедите да създадат общи класификационни критерии за видовете текст Адамцик още през 1997г. определя като излишни и счита, че не типологизирането на текстовете, а изследването на тяхната дейностна последовател-ност (Фандрих, 2011: 342), както и създаването на мрежи с променящи се белези са важният проблем, подлежащ на изследване. От написаното става ясно, че авторката приема за своето изследване класификацията на Бринкер, което е разбираемо. Последните 20 години се характеризират с особено засилен интерес към медийната проблематика и медийните текстове. Авторката се е справила успешно с неизброимите източници в тази област и в нейното изследване са намерили място тези от тях, които са особено значими за изследването и.

В точка 2.4 са разгледани специализирания език, терминологичната лексика, видовете икономически текстове и различните подходи в тяхното представяне, както и особеностите на публицистичните текстове с икономическа тематика. От прегледа на изследванията - Ролф (1993), Яних (1998), Хунт (2000), Рьолке (2002) читателят остава удоволетворен от осведомеността на дисертантката.

**Глава 3** е посветена на методите и моделите за текстов анализ. Тази глава е за мене изключително прецизно изработена и много важна за цялостното изследване. Ще отбележа моделите на Бринкер (2010), Булман/ Фарнс (2000) и Флук (1997) и уместните критични бележки на авторката относно недостатъците им. Оценявам високо не само изработването на собствен модел, но и практическото му приложение, което е демонстрирано въз основа на текстовете от корпуса. Неочакван за мене е резултатът по отношение на информатив-ността и степента и степента на специализираност в немските и българските източници (стр. 95), който показва, че според изследването информацията на български език е предназначена за „недифиренцина целева група", а всъщност българските вестници са предназначени за хора, които „вземат решения" ( стр.9) и обратно – немските текстове, които са публикувани в неспециализирани издания са предназначени за инвеститори и степента на специализираност е по-висока.

**Глава 4** е съществена за представеното изследване, защото съдържа обобщени приликите и разликите между текстовете на немски език и на български език по отношение на **Тематичната кохерентност**: Тук е разгледано рагръщането на темата в дескриптивни текстове на немски и български език, дескриптивни текстове с единични или множество експликативни елементи, текстове с дескриптивно- експликативно разгръщане на темата и текстове с аргументативно-експликативно разгръщане на темата. Обобщените от авторката разлики между текстовете на немски и на български език потвърждават най-общо тенденциите за писане на аргументативни публицистични текстове на двата езика, които имат културноспецифичен характер; **Изразяване на главната и второстепенните функции чрез трите вида идентификатори**: информационна, информационно-персуасивна и апелативна функция; **Подемане на темата и езикови средства за денотатите**; **Степен на специализираност**: По отношение на степента на специализираност се забелязват сравнително големи разлики между двата езика, особено при дескриптивните текстове ( немски 9.43% - български 5.58% ); **Прилики и разлики в посочването и цитирането на източници**.

Резултатите от извършените анализи са обощени в **Глава 5**. Всички задачи, които си е поставила дисертантката, са изпълнени много прецизно, обработен е голям корпус от текстове на немски език и на български език. Изводите, насочени към практическото приложение на резултатите от изследването, са изключително важни за преподаването на немски език особено в специализираното обучение. Отличното познаване на теоретичните постановки, използвани в работата, намират израз и в предложенията на госпожа Василева за тяхното приложение в изготвяне на учебни планове при преподаване както на неспециализиран немски език така и в специализираното му обучение.

## 3. Научни приноси

Дисертационният труд е първото съпоставително изследване на публицистични текстове с икономическа тематика на немски и български език. Като особено съществен принос на работата е изработването на собствен модел за целите на изследването, който

е приложим и за други подобни изследвания. Подробно са описани особеностите на медийните текстове с икономическа тематика на немски език и на български език. Изброени са приликите и разликите между текстове с икономическа тематика в двата езика.

Дисертацията представлява нагледен пример за внедряване на теоретичните постановки в практическото обучение в специализираното чуждоезиково обучение. Направени са изводи за критериите за подбор на текстове за специализираното обучение по немски език. В дисертацията са разгледани различните подходи за подбор на видове текстове за упражнения за текстов анализ в обучението с цел разбиране при по-висока степен на трудност.

Проведеното научно изследване разкрива някои тенденции в изследваната област и съпътстващите ги трудности и по този начин представлява основа за провеждане на по-нататъшни теоретични и емпирични изследвания в съпоставителен план.

## 4. Данни за автореферата

Авторефератът на дисертацията е направен в съответствие с изискванията и точно и коректно отразява основните положения от проведеното изследване, получените резулатити от емпиричното изследване и научните приноси на дисертационния труд.

## 5. Публикации

Представеният дисертационен труд показва способността на Силвия Василева за планиране и провеждане на самостоятелни научни изследвания. Доказателство за това са и публикациите по темата на дисертацията, общо седем, публикувани в научни списания и сборници.

## 6. Заключение

Считам, че дисертационният труд на Силвия Василева отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и закона за заемане на академични длъжности в НБУ. Проведеното научно изследване показва, че Силвия Василева притежава задълбочени теоретични знания в изследваната област и научно-изследователски потенциал за по-нататъшни изследвания.

Оценявам представената дисертация с положителна оценка и с убеденост и отговорност предлагам на почитаемото научно жури да присъди на **Силвия Василева Василева** образователната и научна степен „доктор” в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология ( немски език).

София, 01.07. 2015г.

Рецензент:

доц.д-р Детелина Мец